

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

NEDEN ÖNEMLİ | SURİYE İÇ SAVAŞI

Ortadoğu'da Otoriter Yapılar, Toplumsal Çöküş ve
Küresel Güç Rekabetinin Kesişim Noktası

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

2011 yılının başlarında Orta Doğu ve Kuzey Afrika'yı saran "Arap Baharı" dalgasının bir uzantısı olarak Suriye'de patlak veren rejim karşıtı gösteriler, kısa sürede modern tarihin en karmaşık ve yıkıcı iç savaşlarından birine dönüşmüştür. Başlangıçta barışçıl reform talepleriyle ortaya çıkan bu sivil hareket, Beşşar Esad yönetimindeki Baas rejiminin orantısız ve sert askeri müdahaleleriyle radikalleşmiş, ülkeyi derin bir kaosa sürüklemiştir. Suriye İç Savaşı, otoriter bir rejim ile muhalefet arasındaki içsel bir çatışma olmaktan çok ötesinde; mezhepsel gerilimlerin, etnik fay hatlarının ve küresel jeopolitik rekabetin iç içe geçtiği çok boyutlu bir kriz olarak akademik ve siyasi literatürde yerini almıştır. Çatışmanın kökenleri, yalnızca 2011 yılındaki siyasi konjonktürle açıklanamayacak kadar derindir. Hafız Esad döneminden itibaren inşa edilen ve azınlıktaki Nusayri elitlerin devletin kilit askeri ve bürokratik kurumlarını kontrol ettiği katı yapı, Sünni çoğunluk

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

başta olmak üzere toplumun geniş kesimlerinde uzun süredir bir dışlanmışlık hissi yaratmaktaydı. Bunun yanı sıra, 2000'li yılların ortalarında uygulamaya konulan neoliberal ekonomik politikaların kırsal kesimi yoksullaştırması ve 2006-2010 yılları arasında yaşanan şiddetli kuraklığın tarımsal çöküşe yol açarak büyük bir iç göç dalgası yaratması, toplumsal patlamanın sosyoekonomik zeminini hazırlamıştır. Siyasi baskı, kronik yolsuzluk ve derinleşen eşitsizliklerin birleşimi, isyanın temel katalizörü olmuştur.

Savaşın ilerleyen safhalarında, çatışmanın iç dinamikleri giderek parçalı ve asimetrik bir yapıya bürünmüştür. Başlangıçta Özgür Suriye Ordusu çatısı altında toplanmaya çalışan muhalif gruplar, zamanla ideolojik ayrılıklar ve dış destek farklılıkları nedeniyle bölünmüştür. Ülkedeki otorite boşluğu, El Kaide terör örgütü bağlantılı gruplar ve özellikle IŞİD terör örgütü

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

gibi radikal terör örgütleri için elverişli bir zemin yaratmıştır. IŞİD'in Suriye ve Irak'ta geniş toprakları kontrol altına alıp hilafet ilan etmesi, savaşın doğasını değiştirerek meseleyi küresel bir güvenlik tehdidi boyutuna taşımıştır. Eş zamanlı olarak, ülkenin kuzeyinde PKK terör örgütünün Suriye uzantısı olan PYD/YPG terör örgütünün bölgesel özerklik arayışları, demografik mühendislik çabalarıyla birleşerek bölgesel güvenlik denklemini daha da karmaşıklştırmıştır. Suriye İç Savaşı'nı diğer bölgesel çatışmalardan ayıran en belirgin özellik, krizin hızla uluslararasılaşması ve tam anlamıyla bir vekalet savaşına dönüşmesidir. Rejimin ayakta kalmasını stratejik bir zorunluluk olarak gören İran ve Rusya, Esad yönetimine doğrudan askeri, ekonomik ve diplomatik destek sağlamıştır. Özellikle Rusya'nın 2015 yılındaki doğrudan askeri müdahalesi, savaşın gidişatını rejim lehine değiştiren en kritik dönüm noktası olmuştur. Öte yandan ABD, Türkiye ve Körfez

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

ülkeleri gibi aktörler, farklı motivasyonlarla çeşitli muhalif grupları ve yerel unsurları desteklemiştir. Türkiye, sınır güvenliğini sağlamak, terör koridorunun oluşmasını engellemek ve mülteci akınını durdurmak amacıyla doğrudan Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtı gibi askeri harekâtlar düzenleyerek sahada aktif ve belirleyici bir güç haline gelmiştir.

Savaşın askeri boyutuna paralel olarak yürütülen diplomatik çözüm arayışları ise sahadaki çok başlılık nedeniyle çoğunlukla sonuçsuz kalmıştır. Birleşmiş Milletler öncülüğünde yürütülen Cenevre görüşmeleri, taraflar arasındaki derin güvensizlik sebebiyle somut bir siyasi geçiş süreci yaratamamıştır. Buna karşılık, Türkiye, Rusya ve İran'ın garantörlüğünde başlatılan Astana Süreci, sahada çatışmasızlık bölgeleri oluşturmayı hedeflemiş ve yerel ölçekte şiddeti nispeten azaltsa da kalıcı bir anayasal çözüm getirmekten uzak

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

kalmıştır. Bu çok aktörlü savaşın en ağır bilançosu ise sivil halk üzerinde yaşanmıştır. Yüz binlerce insanın hayatını kaybettiği bu süreçte, milyonlarca Suriyeli ülke içinde yerinden edilmiş, milyonlarcası ise Türkiye başta olmak üzere komşu ülkelere ve Avrupa'ya sığınmak zorunda kalmıştır. Bu devasa zorunlu göç dalgası, uluslararası mülteci rejiminin kapasitesini zorlamış ve Batı demokrasilerinde aşırı sağın yükselişine zemin hazırlayan siyasi krizleri tetiklemiştir.

Sonuç olarak Suriye İç Savaşı, içsel sosyopolitik fay hatlarının küresel güç rekabetiyle kesiştiği zaman ne denli yıkıcı sonuçlar doğurabileceğinin en çarpıcı modern örneğidir. Günümüzde geniş çaplı çatışmaların yoğunluğu azalmış ve ülke fiili olarak farklı etki alanlarına bölünmüş olsa da, kalıcı ve adil bir barış tesis edilememiştir. Suriye'nin toprak bütünlüğünü sağlayacak, sığınmacıların güvenli dönüşünü temin

ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

edecek ve savaşın yarattığı devasa ekonomik yıkımı onaracak kapsayıcı bir siyasi çözümün bulunması, uluslararası toplumun ortak iradesini gerektiren zorlu bir süreç olmaya devam etmektedir.

Erhan GÜREL
ODAP Stajyeri